

waarheid der woorden van Lorrain's tijdgenootelijken levensbeschrijver Sandrart, dat hij, als hij in de eenzame Romeinsche Campagne studeerde, koortsig plaste met waterverf en teekende met bergkrijt, met inkt en met roode aarde, van den morgen tot den avond, om niets zich bekommerends dan om de n a t u r in de Natuur, om het innerlijke wezen der Natuur, met al hare lichtschakeeringen en met het speciale licht van elk speciaal daguur in de eerste plaats.

Het best en kernachtigst is, voor den beschouwer der aquarellen, Lorrain geteekend in deze woorden van Sandrart: „de stoffelijke wereld was voor hem van geen belang en hij gebruikte ze alleen om licht en atmosfeer en ruimte uit te drukken.”

Veelzijdig, gelijk zijn tijd- en landgenoot Poussin, was hij niet. Slechts één thema had hij: het zonnige zomerlandschap, op de open vlakte, of achter een rotspartij verscholen of tusschen de boomen, maar altijd badend in licht. Doch die uiterlijke eenzijdigheid van onderwerpskeuze ging gepaard aan groote afwisseling niet alleen in gegeven (oneindig varieerend in voorstelling zijn zijn aquarellen en teekeningen, niet alleen deze 60 in Teyler, ook de 300 in het British Museum), ook in innerlijk, in stemming. Zon moest er wezen, en zomer, maar elk uur van den dag, met zijn speciale licht, is door hem gegeven: de koele ochtend, de warme middag, de broeiend nevelige avond. En elk speciaal licht-effect is door hem bestudeerd; op de rotsen, tusschen het gebladert, tusschen en op de boomstammen, op de verschillende plans van het weidsche vlakke land.

De zon had hij in zijn penseel. Hoe donker een aquarel ook soms mag zijn, de donkerste partijen zijn geheel van broeiend licht doortrild. Zijn donkerste bruin is nog zonnig transparant. Zonnige zomer is het al.

Voor Lorrain geldt zeker niet de waarheid van Van Alphen's woorden:

Neen, altijd zomer, altijd zonneschijn,
Dat zou bepaald vervelend zijn.

En daarnaast, waar verten worden gegeven, die andere factor, die mede zijn roem heeft gevestigd: de buitengewone diepte en tegelijk ijle in de lucht, de vage, toch oneindige, onbepaalde en daardoor mysterieuze verten.

Zelfs als hij 3 magere, ijle pijnboomen teekent, als studie, laat hij niet na, er in enkele ragfijne lijntjes een ver berglandschap achter te teekenen, zóó „hanteert” de r u i m t e hem.

Ook, waar niets dan een enkele bruine massa is geplast, (een boom of een boomstam, of een rotsklomp), daar staat ze tegen een lucht, die w i j k t tot in verre verten, bovendien van zon doorzogen.

Plassen was zijn element. Waar hij teekening en aquarel combineerde, daar diende de teekening meestal slechts als summiere basis.

Zoo in 17 en 33, waar alleen de bladerkronen zijn g e t e e k e n d, de